

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 30/2004 vp

Hallituksen esitys laiksi sosiaalihuoltolain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 16 päivänä syyskuuta 2004 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi sosiaalihuoltolain muuttamisesta (HE 168/2004 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Pirjo Sarvimäki, sosiaali- ja terveysministeriö

- kehityspäällikkö Sirkka-Liisa Karhunen, Suomen Kuntaliitto
- professori Mirja Satka, Helsingin yliopisto
- työmarkkinalakimies Keijo Tarnanen, Julkisen ja yksityisalojen toimihenkilöliitto Jyty
- koulutussuunnittelija Tanja Vornanen, Kuntalan ammattiliitto KTV
- rehtori Kerttu Maunu, Oulun sosiaali- ja terveysalan oppilaitos
- erityisasiantuntija Mervi Tolonen, Talentia.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut sosiaalialan osaamiskeskus Pikassos Oy.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi sosiaalihuoltolakiin sosiaalihuollon henkilöstön täydennyskoulutusta koskeva säännös. Ehdotuksen mukaan kunnan tulee huolehtia siitä, että sosiaalihuollon henkilöstö peruskoulutuksen pituudesta, työn vaativuudesta ja toimenkuvasta riippuen osallistuu riittävästi sille järjestettyyn täydennyskoulutukseen. Sosiaali- ja terveysministeriö voisi antaa asetuksella tarvittaessa tarkem-

mat säännökset täydennyskoulutuksen sisällöstä, laadusta, määrästä, järjestämisestä, seurannasta ja arvioinnista.

Esitys liittyy valtion vuoden 2005 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2005.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valio-

kunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen

hyväksymistä muuttamattomana seuraavin huomautuksin.

Sosiaalipalvelujen kehittäminen

Kansanterveyslakiin ja erikoissairaanhoidolaikiin hyväksyttiin kuluvan vuoden valtion talousarvioon liittyen henkilöstön täydennyskoulutusvelvoitetta täsmenävät säännökset. Käsitellessään mainittuja säännösehdotuksia sosiaali- ja terveysvaliokunta piti erityisen kiireellisenä täydennyskoulutusvelvoitteen ulottamista myös sosiaalihuollon henkilöstöön (StVM 14/2003 vp). Nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys toteuttaa tämän tavoitteen.

Täydennyskoulutusvelvoitteen poistaminen sosiaalihuoltolaista vuoden 1993 alusta lukien on johtanut hyvin erilaisiin käytäntöihin kunnissa. Osa sosiaalityöntekijöistä ei viime vuosien aikana ole saanut lainkaan täydennyskoulutusta työelämän vaatimusten muuttumisesta huolimatta.

Kansallisen sosiaalialan kehittämishankkeen tavoitteena on parantaa sosiaalialan palvelujen laatua ja saatavuutta sekä vahvistaa sosiaalityön osaamista. Jatkuva henkilöstön osaamisen ja ammattitaidon kehittäminen on välttämätön edellytys sille, että sosiaalialan palveluilla voidaan vastata asiakkaiden tarpeisiin. Valiokunta katsoo, että täydennyskoulutuksen tulee olla kiinteä osa sosiaalialan kehittämisen strategista kokonaisuutta, jolla pyritään turvaamaan palvelujen toimivuus, saatavuus ja korkeatasoinen laatu. Henkilöstön ammatillisen osaamisen vahvistaminen turvaa myös kansalaisten oikeutta saada yhdenvertaisesti laadukkaita palveluja. Lakiin otettava säännös täydennyskoulutuksesta antaa perustan koulutustarpeen arvioinnille ja koulutustarpeisiin vastaamiselle aiempaa systemaatisemmin. Valiokunta pitää tärkeänä, että sosiaalialan kehittämisessä tältä osin edetään.

Täydennyskoulutuksen laajuus

Valiokunta korostaa, että täydennyskoulutus on ulotettava koskemaan yhdenmukaisesti kaikkia sosiaalialan ammattiryhmiä. Sosiaalialalla kasvavana ongelmana on ollut henkilöstön saatavuuden ja pysyvyyden turvaaminen. Täydennys-

koulutuksella voidaan tukea henkilöstön työhön sitoutumista ja vähentää sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuutta tarjoamalla välineitä oman ammattitaidon jatkuvaan kehittämiseen. Täydennyskoulutuksen tulisikin osaltaan tukea työyhteisöjen omaa kehittämistyötä samoin kuin työntekijän yksilöllistä kehittymistä ammatissaan. Vaikka säännöksessä painotetaan järjestettyä täydennyskoulutusta, olisi henkilöstön omaehtoista koulutusta myös suotavaa tukea osana täydennyskoulutusta.

Sosiaalialan henkilöstön oikeus täydennyskoulutukseen tulee nähdä myös osana työssä jaksamista ja työhyvinvointia. Suunnitelmallisen täydennyskoulutuksen lisäksi työpaikoilla tulee erityistä huomiota kiinnittää työntekijöiden rekrytointiin, perehdyttämiseen, työnohjaukseen sekä työhön liittyviin kehittämistehtäviin. Säännöllisellä työnohjauksella voidaan vaikuttaa henkilöstön jaksamiseen ja pysyvyyteen sekä parantaa asiakaspalvelua.

Lakiehdotuksen mukaan kunnan tulee huolehtia siitä, että henkilöstö osallistuu täydennyskoulutukseen riittävästi. Esityksen perustelujen mukaan henkilöstöllä olisi oikeus noin 3–10 päivää kestäväan vuotuisen täydennyskoulutukseen. Valiokunta toteaa, että vuositasolla yksittäisen viran- tai toimenhaltijan täydennyskoulutustarve voi vaihdella huomattavasti eikä perusteluihin kirjattu keskimääräisen tavoitteen enimmäismäärä saa muodostua vuosittaisen koulutuksen maksimiksi.

Täydennyskoulutuksen järjestäminen

Käytännössä täydennyskoulutuksen toteutumisen esteenä on määrärahojen niukkuus, sijaistyövoiman puuttuminen sekä koulutuksen suunnittelun puutteet. Tilanne on vaikein pienissä toimintayksiköissä ja kunnissa, joissa henkilöstö on lukumääräisesti vähäinen ja alueelta puuttuvat kouluttajaorganisaatiot. Koulutuksen järjestäminen edellyttää erityistä organisoimista, joka vaatii osaamista ja resurssointia. Koska koulutuksen kohteena on laaja henkilöstö, joiden koulutustausta ja osaaminen on hyvin heterogeenista, olisi tärkeää, että koulutus järjestetään suunnitellusti ja koulutustarpeen analyysin pohjalta.

Täydennyskoulutusta organisoitaessa tulisi luoda alueellisista toimijoista koulutusverkosto ja suunnitella systemaattisesti täydennyskoulutusohjelmat eri tehtäväalueille yhteistyössä yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, toisen asteen oppilaitosten, järjestöjen sekä sosiaalialan osaamiskeskusten kanssa. Laaja yhteistyö mahdollistaa hyvien käytäntöjen kokeilun sekä erityisesti pienten toimintayksiköiden tarpeiden huomioon ottamisen. Sosiaalialan kehittämishankkeen linjausten mukaisesti sosiaalialan osaamiskeskusten on luontevaa toimia täydennyskoulutuksen alueellisina koordinoijina. Tämän tehtävän asianmukaiseksi toteuttamiseksi tulisi sosiaalialan osaamiskeskusten rahoitusta nykyisestä vahvistaa.

Seuranta

Valtion talousarviossa on osoitettu kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksiin lisäystä lakiehdotuksen aiheuttamiin kustannuksiin. Sosiaalialan henkilöstön täydennyskoulutuksen toteutuminen hallituksen esityksessä tarkoitettulla tavalla edellyttää, että kunnat osaltaan varaavat siihen riittävät taloudelliset resurssit.

Lakiehdotuksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriö antaa asetuksella tarkemmat säännökset täydennyskoulutuksen sisällöstä, laadusta,

määrästä, järjestämisestä, seurannasta ja arvioinnista. Valiokunta toteaa, että täydennyskoulutuksen seurannan tulisi toteutua systemaattisesti. Ehdotettu uudistus edellyttääkin koulutuksen seurannan ja vaikuttavuuden arvioinnin kehittämistä. Henkilöstön kehittämisen, koulutuksen ja oppimisen tuloksellisuutta on syytä arvioida ensisijaisesti sen mukaan, miten oppiminen näkyy työssä ja väestölle tarjotuissa sosiaalipalveluissa.

Sosiaalipalvelujen laadun kehittäminen pitäisi olla riippumaton palvelun tuottajasta. Koska sosiaalialan palveluja tuottaa enenevästi yksityinen ja kolmas sektori, on asiakasnäkökulman ja palvelujen laadun turvaamisen kannalta tärkeää, että täydennyskoulutukseen osallistuu myös niiden palveluksessa oleva henkilöstö. Koko sosiaalialan henkilöstön täydennyskoulutusta tulisi kehittää alueellisella yhteistyöllä yli työorganisaatio- ja sektorirajojen.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 23 päivänä marraskuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Valto Koski /sd	Juha Rehula /kesk
vpj.	Eero Akaan-Penttilä /kok	Paula Risikko /kok
jäs.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Arto Seppälä /sd
	Anneli Kiljunen /sd	Tapani Tölli /kesk
	Marjaana Koskinen /sd	Raija Vahasalo /kok
	Pehr Löfv /r	Erkki Virtanen /vas (osittain)
	Riikka Moilanen-Savolainen /kesk	Tuula Väättäin /sd.
	Aila Paloniemi /kesk	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.